

Ortaokul Öğrencilerinin “Öğretmen” Kavramına İlişkin Kullandıkları Metaforlar

Şule Egüz

İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
suleeguz@gmail.com

Turgay Öntaş

Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi,
turgayontas@gmail.com

DOI: 10.21666/muefd.336181

Özet

Bu çalışmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin “öğretmen” kavramına ilişkin oluşturdukları metaforları toplamak ve toplanan metaforları çeşitli kategoriler altında sınıflandırarak ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeyinde öğrencilerin “öğretmen” kavramını algılama biçimlerini ortaya koymaktır. Öğretmen ve öğrenci ilişkisi öğrencinin akademik ve sosyal gelişiminde önemlidir. Öğretmen ve öğrencinin birbirlerine yükledikleri anlamlar rolleri açısından açıklayıcı olabilir. Öğrencilerin de “öğretmen” kavramına ilişkin algılarının metaforlar yoluyla belirlenmelerinin özellikle eğitimciler için önemli bilgiler ve perspektifler kazandıracağı düşünülmektedir. Araştırmanın verileri Samsun ilinde yer alan kamu ortaokulunda öğrenim gören 25 beşinci sınıf, 22 altıncı sınıf, 20 yedinci sınıf ve 24 sekizinci sınıf olmak üzere toplam 91 ortaokul öğrencisinden elde edilmiştir. Nitel araştırmada metafor yöntemi kullanılarak hazırlanan bu çalışmada katılımcı öğrencilere, “öğretmen.....gibidir; çünkü..... yazılı olan yarı yapılandırılmış görüşme formları verilmiş ve buradan elde edilen ham veriler araştırmanın temel veri kaynağını oluşturmuştur. Verilerin analizi ve yorumlanmasında nitel veri çözümleme tekniklerinden içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan 91 ortaokul öğrencisinin yazdıkları cümlelerden, toplam 38 geçerli metafor geliştirmiştir. Bu metaforlar daha sonra ortak özellikleri bakımından incelenerek 6 farklı kavramsal kategori altında toplanarak incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Metafor, öğretmen, meslek, öğrenci

The Metaphors of Middle School Students Regarding “The Teacher” Concept

Abstract

The aim of this research is to classify the metaphors of middle school students regarding “the teacher” concept under some categories and to reveal the perception of them in accordance with their grade level. The student-teacher relationship is important in both academic and social development of students. The roles that teachers and students attribute each other can be significant in terms of their roles. It is also significant to investigate the perception of students through determining metaphors of students regarding the concept of “the teacher” especially for the educators. The results of the study were obtained from 25 fifth grade, 22 sixth grade, 20 seventh grade and 24 eighth grade students summing up 91 middle school students in public secondary school in Samsun province. In this study which was prepared by metaphor method as a qualitative research, participant students were asked to fill written semi-structured forms as “teacher as/like..... because” and the raw data obtained from this constituted the fundamental data source of the research. In the analysis and interpretation of the data, content analysis method was used from qualitative data analysis techniques. According to the findings obtained, 91 middle school students developed a total of 38 valid metaphors. These metaphors were then examined in terms of their common characteristics and examined under six different conceptual categories.

Keywords: Metaphors, teacher, profession, student

Düşünme süreçlerinde zihin yapılandırma araçları kullanılabilir. Bununla birlikte ilişkilendirmeyi sağlayan anoloji, metonomi ve metaforlardan da yararlanılabilmektedir. Metaforlar, iyi bilinen bir kavramı daha az bilinene açıklık getirmek için kullanılan mecazlardır (Petrie ve Oshlag, 1993). Bu mecazlar günlük yaşantıda sıklıkla karşılaştığımız olayları ya da durumları etkili bir şekilde anlamlandırmamızı sağlayarak, algılarımızın şekillenmesine yardımcı olurlar (Cerit, 2008). Bu bağlamda genel olarak metaforları yorumlarken, zihinde var olan bilgi, beceri, alışkanlık ve tutumlarla hareket edilir (Güven ve Güven 2009).

Metaforların birçok işlevi bulunmaktadır. Bireylerin kullandıkları metaforlar, bireyin kişiliğine ilişkin ipuçları taşırlar. Metaforlar, bireyde düşünme derinliği yaratırlar. Metaforlar, karakteri ve kültürü tanımada araç olarak kullanılabilirler (Girmen, 2007). Metaforlar, farklı bilim dallarında veri toplama aracı olarak kullanılabilir bir özelliğe sahiptirler. Bu ve benzeri işlevleri düşünüldüğünde genel olarak üç tür metafor bulunmaktadır: Kavramsal/yapısal, varlıksal ve yön metaforudur. Kavramsal metafor teorisine göre düşüncemiz metaforik olarak yapılandırılır. Ontolojik metaforlarda şeyler ile töz arasında ilişkilendirme bulunmaktadır. Yön metaforu ise kavramlar arasından mekana dayalı bir ilişkinin olduğu metafor türüdür (Akşehirli, 2007).

Metaforlar, anlamlandırma ve somutlaştırma araçları olarak öğretimde de kullanılabilir (Aykaç ve Çelik, 2014). Metaforlar, bir nevi algısal benzerlik olan bir objeden diğerine geçen anlam transferidir (Semerci, 2007). Öğrenme süreçlerinde öğrencilerin düşüncelerini, araştırmalarını, problem çözmelerini ve sahip oldukları bilgi ve beceriyi yeniden yapılandırıp hayata geçirmelerini destekleme de işe koşulabilir. Öğretim süreçlerinde metaforların kullanılması da, özellikle bireyin yüksek düzeyde soyut, karmaşık veya kuramsal bir olguyu anlamada ve açıklamada işe koşabileceği güçlü zihinsel araçlar olarak yararlı olabilmektedir (Yob, 2003). Nitekim metaforların çok sayıda verinin, bilginin elde edilmesi, yorumlanması, nakledilmesi, yeni bilginin algılanması ve belirsizliği ortadan kaldırmada yarar sağladığı bilinmektedir (Petrie ve Oshlag, 1993). Metaforların öğrenilen bilgilerin akılda daha uzun süre kalmasını, daha kolay hatırlanmasını sağladığını ve öğrenme sürecindeki motivasyonu arttırdığını ileri sürülmektedir (Aslan ve Bayrakçı 2006).

Öğretmenin sınıftaki öğretim ortamının düzenlenmesi, etkinliklerin belirlenmesi, ders araç gereçlerinin ve öğretim yöntemlerinin seçilip kullanılması gibi sorumlulukları vardır (Cerit, 2008; Aslan, 2013; Yalçın-Wells, 2015). Öğretmen, sahip olduğu bilgi muhtevasını öğrencilere aktarmasının ve mesleğini icra etmenin yanı sıra öğrencileri kişiliğiyle de örtük öğrenme olarak etkilemektedir. Öğretmen dersi işlemindeki etkililiğinin yanında öğrenciler tarafından olumlu veya olumsuz tutum ve davranışlarıyla da değerlendirilmektedir. Bu bağlamda öğrenciler kısa bir zaman zarfında öğretmenlerinin neye nasıl tepki vereceğini ve nasıl bir kişiliği olduğunu çözümlenmektedir (Çetin, 2001). Bu bağlamda metaforlar aracılığıyla, öğretmenlerin sınıfta sahip olduğu roller, öğrenciler ve eğitimle ilgili düşünceler ve varsayımların altında yatan gerçekler ortaya çıkarılabilmektedir (Ben-Peretz, Mendelson ve Kron, 2003).

Alan yazın incelendiğinde son yıllarda da eğitim alanında öğretim kavramları ve öğretmen metaforu üzerine yapılan çalışmaların sayısı oldukça artmıştır (Martinez, Saulea ve Huber, 2001; Saban, 2004; Çelikten, 2006; Ocak ve Gündüz, 2006; Saban, Koçbeker ve Saban, 2006; Cerit, 2008; Oğuz, 2009; Alger, 2009; Aydın ve Pehlivan, 2010; Kalyoncu, 2012; Yılmaz, Göçen ve Yılmaz, 2013; Ekiz ve Koçyiğit, 2013; Asaman, 2013; Eren ve Tekinaslan, 2013). Bu çalışmaların yoğunlaştığı alanlar eğitim yönetimi, müfredat geliştirme ve plânlama, öğretim alanında öğrenmeyi teşvik etme ve yaratıcı düşüncüyü geliştirme, okul yönetimi ve Türk eğitim sistemi ve öğretim elemanlarının davranışlarıdır (Sezgin, Koşar, Koşar ve Er, 2017).

Alan yazındaki pek çok araştırmaya rağmen öğrenci kavramına ilişkin metaforların incelendiği çalışma sayısı azdır (Saban, 2009; Sezgin, Koşar, Koşar ve Er, 2017). Bu kapsamda, öğrenciyi ön plana alarak öğrenci merkezli bir eğitim öğretim ortamının yaratılmasının gerekliliğinin vurgulandığı bir dönemde öğretmenlerin “öğrenci” kavramına ilişkin ürettikleri metaforların ortaya çıkarılması öğrenciye ilişkin algıların anlaşılması açısından önemli görülmektedir. Ortaokul öğrencilerinin de öğretmen kavramıyla ilgili oluşturacakları metaforların, öğretmenlere yönelik ne tür bir algıya sahip olduğu ve bu algıya sebep olan faktörlerin neler olduğunu ortaya koymada etkili olacağı düşünüldüğü için bu çalışmada da metafor tercih edilmiştir. Öğrencilerin “öğretmen” kavramına yönelik algılarının metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarılmasının amaçlandığı bu araştırma, mevcut öğretmenlere ve öğretmen eğitimcilerine mesleğin nasıl algılandığına dair bilgiler sunacaktır. Ortaokul öğrencilerinin “öğretmen” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya çıkarmak amacıyla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Öğrencilerinin “öğretmen” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir?
2. Bu metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?
3. Bu kavramsal kategoriler öğrencilerinin sınıf düzeyleri (5, 6, 7 ve 8. sınıflar) bakımından farklılık göstermekte midir?
4. Öğrencilerin ‘öğretmen’ metaforuyla ilgili yaptıkları benzetmelerde öğretmenin vurgulanan özellikleri (olumlu-olumsuz) nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Öğrencilerin, öğretmen kavramına ilişkin sahip oldukları algıları metaforlar yardımıyla belirlemeyi amaçlayan bu araştırma betimsel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Nitel araştırma desenlerinden olgu bilim kullanılmıştır. Olgu bilim yaşanmış deneyimlerle ilgilenir ve doğrudan nesnelere kendisine gidilmesine dayanır (Merriam, 2013).

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını 2015-2016 eğitim öğretim yılı güz döneminde Samsun ilinde yer alan bir ortaokulda öğrenim gören 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır (bkz Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcılar hakkında bilgi

Katılımcılar	Frekans (f)	Demografik Özellik	Frekans (f)	Yüzde (%)	Sınıf	Frekans (f)	Yüzde (%)
Öğrenciler	91	Kız	49	54	5.Sınıf	25	27,5
						6.Sınıf	22
		Erkek	42	46	7.Sınıf	20	22,0
					8.Sınıf	24	26,4

Araştırmaya 49’u (%54) kız ve 42’si de (%46) erkek olmak üzere toplam 91 ortaokul öğrencisi katılmıştır. Öğrenciler, 25 (%27,5) beşinci sınıf öğrencisi, 22 (%24,2) altıncı sınıf öğrencisi, 20 (%22,0) yedinci sınıf öğrencisi ve 24 (%26,4) sekizinci sınıf öğrencisi olarak sınıf düzeyine göre dağılım göstermiştir. Araştırma etiği çerçevesinde katılımcıların isimleri çalışma içerisinde kullanılmamıştır. Bu nedenle katılımcı öğrenciler için 5. sınıf A1...A25, 6. sınıf B1...B22, 7. sınıf C1...C20 ve 8. sınıftaki katılımcılar için ise D1...D24 arasında değişen rumuzlar kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analiz Edilmesi

Araştırmada nitel araştırma veri toplama ve analiz yöntemleri kullanılmıştır. Katılımcıların ‘öğretmen’ kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya çıkarmak amacıyla onların her birinden, “öğretmen.....gibidir; çünkü..... yazılı olan formlar verilerek tamamlamaları istenmiştir. Ayrıca katılımcılardan öğretmen kavramına ilişkin bir benzetme üretmeleri ve mümkünse bunu görselleştirmeleri istenmiştir. Buradan elde edilen ham veriler araştırmanın temel veri kaynağını oluşturmuştur. Elde edilen nitel veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada da öncelikle veriler kodlanarak frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. İçerik analizinin uygulanması, birtakım aşamalar halinde gerçekleşmektedir (Bilgin, 2014). Bu araştırmada da geliştirilen metaforlar üç aşamada analiz edilmiştir:

1. *Kodlama ve ayıklama aşaması:* Katılımcıların formlarda belirttikleri metaforlar ve sebep cümleleri alfabetik olarak sıralanmıştır. Veri girişi sırasında metafor belirtilip, nedeni belirtilmeyen yada tek formda birden fazla metafor belirten katılımcıların formları elenmiştir. Bu nedenlerle toplam 9 adet form değerlendirme dışı bırakılmıştır. Bir sonraki adımda

metaforlar tekrar sıralanarak gözden geçirilmiştir. Burada katılımcıların 40 adet geçerli metafor ürettikleri tespit edilmiştir.

2. *Örnek metafor imgesi derleme aşaması:* Bu aşamada katılımcıların ürettikleri metaforlar, ‘metaforun konusu’, ‘kaynağı’, kaynak ve konu arasındaki ilişki bakımından incelenmiştir. Bu aşamada metafor kaynağı ve konusu arasında mantıklı ilişki kurulmadığı gerekçesiyle belirlenen 2 veri, analizden çıkarılmıştır. Böylece 91 katılımcı tarafından 38 geçerli metafor olduğu tespit edilmiştir.
3. *Kategori geliştirme aşaması:* Katılımcılar tarafından oluşturulan metaforlar ‘kaynak ve konu arasındaki ilişki’ göz önünde bulundurularak kategoriler geliştirilmiştir. Kategoriler geliştirilirken alanda bu konuyla ilgili yapılan benzer çalışmalardan da (Saban, 2004; Ekiz ve Koçyiğit, 2013; Yılmaz, Göçen ve Yılmaz, 2013) yararlanılmıştır. Ayrıca bazı metaforlar için yeni bir kategori üretme ihtiyacı doğmuştur. Bu bağlamda birbirine benzeyen metaforlar bir araya getirilerek araştırmacılar tarafından üst kategoriler oluşturulmuştur. Daha sonra ortaya çıkarılan kategoriler ve içerikleri eğitim alanında uzman iki araştırmacıya gönderilerek görüşleri alınmıştır. Bu görüşler ve yararlanılan çalışmalar doğrultusunda ortaya çıkan altı kategori ise; ebeveyn olarak koruyan ve sevgi gösteren öğretmen, bilgi kaynağı olarak öğretmen, biçimlendirici ve geliştirici olarak öğretmen, yaşam kaynağı olarak görülen öğretmen, yönlendirici ve yol gösterici olarak öğretmen, uzaklaştıran ve korku kaynağı olarak görülen öğretmen olarak belirlenmiştir.

Ardından geliştirilen metaforlar kendi kategorilerinde değerlendirilmiştir. Araştırmanın doğruluk ve inandırıcılığını sağlamak için ise, araştırma katılımcılarının düşünceleri herhangi bir yoruma tabi tutulmaksızın olduğu gibi aktarılmıştır. Araştırma sonuçlarının inandırıcılığını sağlamak için kullanılan en önemli iki ölçüt geçerlik ve güvenilirlik. Elde edilen verilerin detaylı olarak raporlandırılması ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel araştırmalarda geçerliğin önemli ölçütleri arasında bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada da metafor kategorilerine nasıl ulaşıldığı detaylı olarak açıklanmıştır. Elde edilen 38 metaforun her biri için ise onu en iyi temsil ettiği varsayılan bir katılımcı metafor imgesi belirlenerek bu imgelerin tümüne bulgular kısmında yer verilmiş, bu şekilde araştırmanın geçerliği sağlanmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla, çalışmada ulaşılan kavramsal kategori altında verilen metaforların söz konusu kavramsal kategoriye temsil edip etmediğini teyit etmek amacıyla uzman görüşüne sunulmuştur. Bu doğrultuda aynı programda bulunan bir öğretim üyesine 38 adet örnek metafor imgesinin alfabetik sıralı listesi ile 6 kavramsal kategorinin özelliklerinin yer aldığı liste verilerek hiçbir metafor dışarıda bırakılmayacak şekilde eşleştirmesi istenmiştir. Daha sonra araştırmacılar yaptığı eşleştirmeler ile uzman tarafından yapılan eşleştirmeler karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilerek Miles ve Huberman’ın (1994) formülü (Güvenirlik Formülü = Görüş birliği / Görüş birliği + Görüş ayrılığı) ile hesaplanmıştır. Bu çalışmaya yönelik yapılan güvenilirlik çalışmasında %95 oranında bir güvenilirlik sağlanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde çalışmaya katılan 91 ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencisinin öğretmen kavramı hakkındaki görüşleri 4 ana başlık altında incelenmiştir. Bunlar; öğrencilerin “öğretmen kavramına yönelik oluşturdukları metaforlar, öğrencilerin geliştirdikleri metafor kategorileri, kategorilerin öğrencilerin sınıf düzeyi bakımından karşılaştırılması ve öğrencilerin ‘öğretmen’ metaforuyla ilgili yaptıkları benzetmeler” başlıkları altında sunulmuştur.

Öğrencilerin “Öğretmen” Kavramına Yönelik Oluşturdukları Metaforlar

Ortaokul öğrencilerinin “Öğretmen” kavramına yönelik metaforik algılarıyla ilgili veriler analiz edildiğinde Tablo 2’de verilen sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Tablo 2: Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin öğretmen kavramı için oluşturdukları metaforlar

Oluşturulan Metafor	Frekans (f)	Yüzde (%)	Oluşturulan Metafor	Frekans (f)	Yüzde (%)
1-Anne-baba	11	12,1	20-Ayı	1	1,1
2-Melek	11	12,1	21-Arı	1	1,1
3-Çiçek	8	8,8	22-Bilgi kutusu	1	1,1
4-Güneş	8	8,8	23-Aydınlık	1	1,1
5-Mum	5	5,5	24-Kelebek	1	1,1
6-Kitap	4	4,4	25-Sihirbaz	1	1,1
7-Hayat	3	3,3	26-Kızgın bir tava	1	1,1
8-Ay	3	3,3	27-Boğa	1	1,1
9- Sevgi kutusu	2	2,2	28-Su	1	1,1
10-Bilgisayar	2	2,2	29-Korkuluk	1	1,1
11-Ağaç	2	2,2	30-Heykeltraş	1	1,1
12-Gül	2	2,2	31-Arkadaş	1	1,1
13-Aile	2	2,2	32-Doğa	1	1,1
14-Aksakallı dede	2	2,2	33-Komutan	1	1,1
15-Canavar	2	2,2	34-Meşale	1	1,1
16-Şeytan	2	2,2	35-Ateş	1	1,1
17-Dost	1	1,1	36-Kaşık	1	1,1
18-Bilgi Yuvası	1	1,1	37-Toprak	1	1,1
19-Robot	1	1,1	38-İp	1	1,1

Tablo 2’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrenciler tarafından “öğretmen” kavramına yönelik toplam 38 metafor geliştirilmiştir. Katılımcıların %12,1’inin (f=11) öğretmen kavramını “anne-baba” ya benzettiği görülmektedir. Buna gerekçe olarak da öğretmenin “koruyan ve sevgi gösteren” bir özelliğinin olması açıklamasında bulunmuşlardır. Yine katılımcıların %12,1’i (f=11) de “melek” metaforunda yoğunlaşmışlardır. Bu görüşte olan öğrencilerin öğretmeni “melek”e benzetme nedenlerini ise “karşılıksız iyilik” yapmasıyla açıklamışlardır. Bunun dışında “çiçek %8,8 (f=8), güneş %8,8 (f=8), mum %5,5 (f=5), kitap %4,4 (f=4), hayat %3,3 (f=3)” metaforları öğrenciler tarafından sıklıkla kullanılan metaforlar olmuştur.

Öğrencilerin Geliştirdikleri Metafor Kategorileri

Araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin oluşturdukları metaforlar kendi aralarında 6 kategoride değerlendirilmiştir. Bu kategoriler; “bilgi kaynağı olarak öğretmen”, “uzaklaştıran ve korku kaynağı olarak görülen öğretmen”, “ebeveyn olarak koruyan ve sevgi gösteren öğretmen”, “yaşam kaynağı olarak görülen öğretmen”, “biçimlendirici ve geliştirici olarak öğretmen”, “yönlendirici ve yol gösterici olarak öğretmen” olarak belirlenmiştir. Tablo 3’te ortaokul öğrencilerinin geliştirdikleri metafor kategorileri ile bu kategorilerin dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin geliştirdikleri metafor kategorilerinden “bilgi kaynağı olarak öğretmen” kategorisinde 38 öğrenci toplam 12 farklı metafor üretmiş ve bu kategori öğrencilerin en fazla metafor ürettiği kategori olmuştur (%31,6). “Uzaklaştıran ve korku kaynağı olarak görülen öğretmen” kategorisinde ise 9 öğrenci toplam 7 metafor üretirken (%18,4); “ebeveyn olarak koruyan ve sevgi gösteren öğretmen” kategorisinde toplam 28 öğrenci 6 farklı kategori geliştirmiştir (%15,8). “Yaşam kaynağı olarak görülen öğretmen” kategorisinde ise 9 öğrenci toplam 6 metafor geliştirirken (%15,8); “biçimlendirici ve geliştirici olarak öğretmen” kategorisinde 4 öğrenci, 4 farklı metafor üretmiştir (%10,5). Öğretmen kavramını “yönlendirici ve yol gösterici” olarak gören 3 öğrenci ise bu kategoride toplam 3 metafor (%7,9) geliştirmiştir.

Tablo 3: Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin öğretmen kavramı için oluşturdukları metaforlar

Kategoriler	Metafor Adları	Metafor Sayısı	Metafor Frekansı (öğrenci sayısı)	Metafor Yüzdesi (%)
Bilgi kaynağı olarak öğretmen	Çiçek (8), güneş (8), mum (5), kitap (4), ay (3), bilgisayar (2), gül (2), ak sakallı dede (2), bilgi yuvası (1), aydınlık (1), meşale (1), bilgi kutusu (1)	12	38	31,6
Uzaklaştıran ve korku kaynağı olarak görülen öğretmen	Canavar (2), şeytan (2), boğa (1), kızgın bir tava (1), ayı (1), robot (1), korkuluk (1)	7	9	18,4
Ebeveyn olarak koruyan ve sevgi gösteren öğretmen	Anne-baba (11), melek (11), aile (2), sevgi kutusu (2), dost (1), arkadaş (1)	6	28	15,8
Yaşam kaynağı olarak görülen öğretmen	hayat (3), ağaç (2), su (1), toprak (1), doğa (1), ateş (1)	6	9	15,8
Biçimlendirici ve geliştirici olarak öğretmen	Arı (1), kelebek (1), heykeltıraş (1), sihirbaz (1)	4	4	10,5
Yönlendirici ve yol gösterici olarak öğretmen	Komutan (1), ip (1), kaşık (1)	3	3	7,9

Bilgi kaynağı olarak öğretmen

Tablo 3'e göre "bilgi kaynağı olarak öğretmen" kategorisiyle ilgili; çiçek, güneş, mum, kitap, ay, bilgisayar, gül, aksakallı dede, bilgi yuvası, aydınlık, meşale, bilgi kutusu kategorileri geliştirilmiş ve tüm kategoriler arasında en fazla metafor geliştirilen kategori olmuştur. 38 katılımcı bu kategoride toplam 12 (%31,6) farklı metafor geliştirmişlerdir. Katılımcılar tarafından oluşturulan bu kategoriyle ilgili bazı metafor örnekleri aşağıda verilmiştir.

"Öğretmen güneş gibidir, çünkü çoğu konuda beni aydınlatır." (A10)

"Öğretmen mum gibidir, çünkü bilmediğim sorulara ışık tutar ve aklımızdaki tüm sorulara cevap verir. Bilgisiyle bizi aydınlatır." (B4)

"Ak sakallı dede gibidir, çünkü dedelerimiz gibi her şeyi bilir, ne sorsak söyler." (C16)

"Öğretmen ay gibidir, çünkü bilgisiyle karanlıkları aydınlatır." (C19)

"Öğretmen kitap gibidir, çünkü kendi branşında her şeyi kitap gibi bilir ve bize her bilgiyi verir." (D9)

"Öğretmen meşale gibidir, çünkü bilgisiyle cahillerin düşüncelerini aydınlatır." (D22)

Uzaklaştıran ve korku kaynağı olarak görülen öğretmen

"Uzaklaştıran ve korku kaynağı olarak görülen öğretmen" kategorisinde ise, canavar, şeytan, boğa, kızgın bir tava, ayı, robot, korkuluk metaforları katılımcılar tarafından geliştirilmiştir. Bu kategoride toplam 9 katılımcı toplam 7 (%18,4) farklı metafor geliştirmişlerdir. Yalnızca 5. sınıf öğrencileri bu kategoride herhangi bir metafor üretmemişlerdir. Katılımcıların oluşturdukları metaforlardan bazıları aşağıda yer alan örneklerdeki gibi tanımlanmıştır.

"Öğretmen robot gibidir, çünkü belirli ve kısıtlı şeyler anlatır. Çoğu zaman dinlemem." (B2)

"Öğretmen canavar gibidir, çünkü çok sinirlidir." (B10)

- “Öğretmen kızgın bir tava gibidir, çünkü sınırlarına hâkim olamaz ve sürekli kızar.” (B17)
“Öğretmen kuyruğunda yılan olan gözlerinden ışık çıkaran boğa gibidir, çünkü o yılan kuyruğuyla her şeyi mahveder.” (B22)
“Öğretmen korkuluk gibidir, çünkü hemen sinirlenir, bağırarak diye ona yaklaşamayız.” (C3)
“Öğretmen şeytan gibidir, çünkü sevmezsin ama bir şeyde diyemezsin. Saçma bir şey yüzünden bize bağırduklarında onlardan kötüsü yoktur.” (D23)

Ebeveyn olarak koruyan ve sevgi gösteren öğretmen

“Ebeveyn olarak koruyan ve sevgi gösteren öğretmen” kategorisinde katılımcılar tarafından anne-baba, melek, aile, sevgi kutusu, dost, arkadaş metaforları geliştirilmiştir. Bu kategoride toplam 28 katılımcı 6 (%15,8) metafor geliştirmiştir. Katılımcılar tarafından oluşturulan bu kategoriyle ilgili yaptıkları tanımlamalar aşağıda yer verilmiştir.

- “Öğretmen melek gibidir, çünkü o her şeyin en iyisini yapmamızı ister. İyi biridir ve iyi bir meslek kazanmamızı ister. Büyük sınıflara karşı bizi korur.” (A16)
“Öğretmen en yakın dost gibidir, çünkü sıkıntımız olduğunda paylaşabiliriz ve beraber çözüm bulabiliriz. Kız erkek hiç fark etmeden hepimizi sever, yardımımıza koşar.” (A17)
“Öğretmen anne-baba gibidir, çünkü ailem gibi şefkatli yaklaşırlar.” (B9)
“Öğretmen arkadaş gibidir çünkü sıkıntılarımız olduğunda sevinçlerimiz olduğunda hep yanımızda olurlar.” (C9)
“Öğretmen anne-baba gibidir, çünkü bizi hayata hazırlar, bizi hep sever ve bizim bütün hayallerimizi gerçekleştirir.” (D2)
“Öğretmen aile gibidir, çünkü bize değer verir, korur, her şeyin en iyisini öğretir.” (D12)

Yaşam kaynağı olarak görülen öğretmen

“Yaşam kaynağı olarak görülen öğretmen” kategorisinde ise hayat, ağaç, su, toprak, doğa ve ateş metaforları katılımcılar tarafından geliştirilmiştir. Bu kategoride toplam 9 öğrenci, 6 (%15,8) farklı metafor üretmiştir. Katılımcılar tarafından oluşturulan bu kategoriyle ilgili metafor örnekleri aşağıda verilmiştir.

- “Öğretmen hayat gibidir, çünkü onsuz hiç bir şey öğrenemeyiz.” (B16)
“Öğretmen doğa gibidir, çünkü doğa olmadan taş binaların arasında çürür gideriz. Öğretmen olmadan da cahil kalırız.” (D5)
“Öğretmen ağaç gibidir, çünkü ağaç etrafına oksijen verir. Oksijensiz bir dünya olmaz. Öğretmenlerde öğrencilerine oksijen yerine bilgi verir. Çünkü bilgisiz bir dünya olmaz.” (D6)
“Öğretmen ateş gibidir, çünkü ateşiyle bizi ısıtır. Isınmazsak donarız. Öğrendiklerimizin de bir anlamı kalmaz.” (D11)
“Öğretmen toprak gibidir, çünkü öğrenci de tohum olarak düşünürsek, toprak olmadan tohum ekilemez, büyüyemez.” (D17)
“Öğretmen su gibidir, çünkü suyu içersen faydalı olur, yaşarsın. İçmeden yaşayamazsın. Öğretmeni dinlemen sana fayda sağlar, dinlemeden yapamazsın.” (D24)

Biçimlendirici ve geliştirici olarak öğretmen

Bu kategoride arı, kelebek, heykeltıraş, sihirbaz metaforları “biçimlendirici ve geliştirici olarak öğretmen” kategorisinde bir araya gelmişlerdir. Katılımcıların 4’ü bu kategoride toplam 4 (%10,5) farklı metafor geliştirmiştir. Katılımcıların bu kategorideki tanımlamaları aşağıdaki cümlelerle örneklendirilmiştir.

- “Öğretmen sihirbaz gibidir, çünkü biz bir şey bilmezken, öğreterek birçok şey bilmemizi sağlarlar.” (A3)
“Öğretmen arı gibidir, çünkü arı gibi çalışarak bizi bal peteği haline getirir. Peteklerimizi bilgiyle doldurur.” (A7)
“Öğretmen kelebek gibidir, çünkü farklı farklı çiçeklere konarak her türlü bilgiyi bize öğretir, bizi geliştirir, meslek sahibi olmamızı sağlar.” (A18)
“Öğretmen heykeltıraş gibidir, çünkü yeni zihinler yaratırlar.” (C7)

Yönlendirici ve yol gösterici olarak öğretmen

Bu kategoride araştırmaya katılan katılımcılar “yönlendirici ve yol gösterici olarak öğretmen” kategorisinde komutan, ip ve kaşık metaforlarını geliştirmişlerdir. Bu kategoride 3 katılımcı toplam 3 (%7,9) metafor geliştirmiştir. Katılımcılar öğretmen kavramını şu cümlelerle ifade etmiştir.

- “Öğretmen komutan gibidir, çünkü artık ülkeler gücünü bilgi ile gösteriyor. Bir komutan askerlerini nasıl eğitiyorsa, öğretmende bizi eğitir. Bizde geleceğin askerleriyiz.” (D7)

“Öğretmen kaşık gibidir, çünkü kaşık olmasa yiyeceğimizi nasıl zorlukla ve kötü yiyeceğimizi herkes bilir.” (D13)

“Öğretmen ip gibidir, çünkü bilgileri bize bağlayıp, doğruyu bulmamızı sağlar.” (D19)

Kategorilerin Öğrencilerin Sınıf Düzeyi Bakımından Karşılaştırılması

Katılımcıların oluşturdukları metaforlara bağlı olarak geliştirilen 6 kavramsal kategorinin öğrencilerin sınıf düzeyi bakımından dağılımı Tablo 4’te gösterilmiştir.

Katılımcıların oluşturdukları metaforlara bağlı olarak geliştirilen 6 kavramsal kategorinin öğrencilerin sınıf düzeyi bakımından dağılımının gösterildiği Tablo 4’te ise, araştırmaya katılan 5. sınıf öğrencileri en fazla (%52) “bilgi kaynağı olarak öğretmen” kategorisinde yoğunlaştığı, en az (%4) “yaşam kaynağı olarak görülen öğretmen” kategorisinde metafor geliştirdikleri görülmüştür. 6. sınıflar ise en fazla (%36,4) “bilgi kaynağı olarak öğretmen”, en az (%4,5) “yaşam kaynağı olarak görülen öğretmen” kategorilerine metafor geliştirirken; araştırmaya katılan 7. sınıfların en fazla (%50) “bilgi kaynağı olarak öğretmen” kategorisinde yoğunlaştığı, en az (%5) “biçimlendirici ve geliştirici olarak öğretmen ile uzaklaştıran ve korku kaynağı olarak görülen öğretmen” kategorilerinde metafor geliştirdikleri belirlenmiştir. 8. sınıftaki katılımcılar ise en fazla (%29,2) “bilgi kaynağı olarak öğretmen ve yaşam kaynağı olarak görülen öğretmen” kategorilerinde metafor geliştirirken; en az (%4,2) “uzaklaştıran ve korku kaynağı olarak görülen öğretmen” kategorisinde yer aldıkları çalışma sonunda tespit edilmiştir.

Tablo 4: Alt Kavramsal Kategorinin Öğrencilerin Sınıf Düzeyi Bakımından Karşılaştırılması

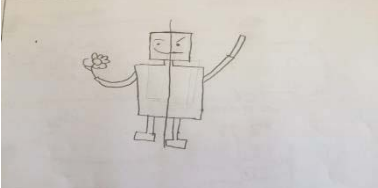

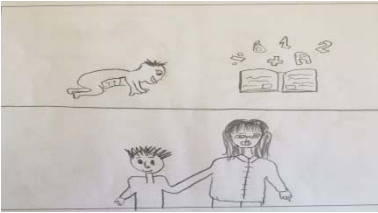
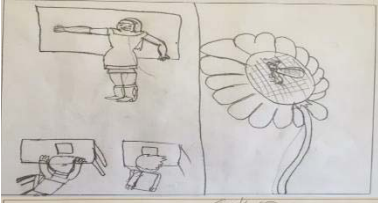

Kategoriler	5. Sınıf (n=25) f(%)	6. Sınıf (n=22) f(%)	7. Sınıf (n=20) f(%)	8. Sınıf (n=24) f(%)
Bilgi kaynağı olarak öğretmen	13 (%52)	8 (%36,4)	10 (%50)	7 (%29,2)
Uzaklaştıran ve korku kaynağı olarak görülen öğretmen		7 (%31,8)	1 (%5)	1 (%4,2)
Ebeveyn olarak koruyan ve sevgi gösteren öğretmen	8 (%32)	6 (%27,3)	8 (%40)	6 (%25)
Yaşam kaynağı olarak görülen öğretmen	1 (%4)	1 (%4,5)		7 (%29,2)
Biçimlendirici ve geliştirici olarak öğretmen	3 (%12)		1 (%5)	
Yönlendirici ve yol gösterici olarak öğretmen				3 (%12,5)

Öğrencilerin ‘Öğretmen’ Metaforuyla İlgili Yaptıkları Benzetmeler

Katılımcıların öğretmen metaforuyla ilgili çizdikleri benzetmeler ve bunlarla ilgili görüşleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5’te araştırma kapsamında belirlenen 6 kavramsal kategoride yer alan öğrencilerin ürettikleri benzetmelerden birer örneğe yer verilmiştir. Katılımcıların çizimleri incelendiğinde, ifade edilen görüşlerle paralel olarak katılımcılar düşüncelerini çizimlerine yansıtmışlardır. B2’nin çizimleri dışındaki diğer 5 katılımcının öğretmen kavramını olumlu bir şekilde yansıtmıştır. 6 öğrenci dışındaki diğer öğrencilerin de çizimleri genel olarak değerlendirildiğinde öğretmen kavramının olumlu çağrışım yaptığına dair benzetmeler ürettikleri belirlenmiştir.

Tablo 5: Öğrencilerin “Öğretmen” Algılarıyla İlgili Benzetmeleri

Resim	Görüş
1. 	“Ak sakallı dede gibidir, çünkü dedelerimiz gibi her şeyi bilir, ne sorsak söyler.” (C16)
2. 	“Öğretmen robot gibidir, çünkü belirli ve kısıtlı şeyler anlatır. Çoğu zaman dinlemem.” (B2)
3. 	“Öğretmen anne-baba gibidir, çünkü bizi hayata hazırlar, bizi hep sever ve bizim bütün hayallerimizi gerçekleştirir.” (D2)
4. 	“Öğretmen hayat gibidir, çünkü onsuz hiç bir şey öğrenemeyiz.” (B16)
5. 	“Öğretmen arı gibidir, çünkü arı gibi çalışarak bizi bal peteği haline getirir. Peteklerimizi bilgiyle doldurur.” (A7)
6. 	“Öğretmen ip gibidir, çünkü bilgileri bize bağlayıp, doğruyu bulmamızı sağlar.” (D19)

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma ortaokul öğrencilerinin “öğretmen” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonunda, ortaokul öğrencilerinin öğretmen kavramına ilişkin olarak toplam 38 adet geçerli metafor ürettikleri tespit edilmiştir. Üretilen metaforların birbirinden farklı olması, öğrencilerin bakış açılarının farklılığından kaynaklandığını ifade edebilir. Araştırmada en çok tekrar edilen metaforlar “melek” ve “anne-baba” metaforu olmuştur. Bu durum katılımcıların eğitim yaşantılarında öğretmenlerini ebeveynleri kadar etkili ve önemli bir yere koyduklarının göstergesidir. Nitekim anne-baba metaforuyla elde edilen bu bulgu Yılmaz, Göçen ve Yılmaz (2013) ile Ocak ve Gündüz’ün (2006) çalışmalarıyla da örtüşmektedir. Araştırmada kapsamında geliştirilen ve en az tekrar edilen metafor sayısı ise 22’dir (dost, bilgi yuvası, robot, ayı, arı, bilgi kutusu,

aydınlık, kelebek, sihirbaz, kızgın bir tava, boğa, su, korkuluk, heykeltıraş, arkadaş, doğa, komutan, meşale, ateş, kaşık, toprak, ip). Buradan hareketle öğretmen kavramının tek bir metafor altında toplanmadığı, dolayısıyla alternatif metaforlara olan ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Katılımcılar tarafından geliştirilen metaforlar ortak özellikleri bakımından 6 kavramsal kategori altında toplanmıştır. Bunlar; “bilgi kaynağı olarak öğretmen”, “uzaklaştıran ve korku kaynağı olarak görülen öğretmen”, “ebeveyn olarak koruyan ve sevgi gösteren öğretmen”, “yaşam kaynağı olarak görülen öğretmen”, “biçimlendirici ve geliştirici olarak öğretmen”, “yönlendirici ve yol gösterici olarak öğretmen” olarak belirlenmiştir. Katılımcılar en fazla “bilgi kaynağı olarak öğretmen” kategorisinde metafor üretirken (12 metafor), en az “yönlendirici ve yol gösterici olarak öğretmen” kategorisinde metafor (3 metafor) geliştirmiştir. Programın temel aldığı yapılandırmacı anlayışa göre öğretmen, artık bilgiyi olduğu gibi öğrenciye aktaran değil, öğrenene yol gösteren ve ona rehber olan kişi konumundadır (MEB, 2005). Bu bağlamda katılımcıların “yönlendirici ve yol gösterici olarak öğretmen” kategorisinde en az metafor geliştirmiş olmaları mevcut öğretmenlerinin rolü hakkında ipuçları vermekte ve benimsedikleri eğitim yaklaşımlarını bir bakıma ortaya koymaktadır.

Geliştirilen kavramsal kategorilerin sınıf düzeyine göre dağılımları incelendiğinde 5. sınıfların %52’si öğretmeni “bilgi kaynağı olarak” tanımlamışlardır. Ayrıca 5. sınıf katılımcıları olumsuz çağrışım uyandıran metaforların yer aldığı “uzaklaştıran ve korku kaynağı olarak görülen öğretmen” kategorisinde herhangi bir metafor üretmeyen tek sınıf olmuştur. Tıpkı 5. sınıf katılımcıları gibi 6. ve 7. sınıf katılımcılarının da en fazla metafor ürettikleri kategori “bilgi kaynağı olarak öğretmen” kategorisi olmuştur. 8. sınıf katılımcıları ise “bilgi kaynağı olarak öğretmen” kategorisiyle birlikte “yaşam kaynağı olarak görülen öğretmen” kategorisinde en fazla metafor geliştirmiştir. Benzer şekilde Saban’ın (2006) öğrencilerin, öğretmen kavramına yönelik metaforik algılarını belirlemeyi amaçlayan çalışmasında da katılımcıların en fazla metaforu bilgi sağlayıcı olarak öğretmen kategorisinde ürettikleri görülmüştür. Uzaklaştıran ve korku kaynağı olarak görülen öğretmen” kategorisinde öğrenciler öğretmeni canavar, şeytan, boğa, kızgın bir tava, ayı, robot ve korkuluk metaforlarıyla özdeşleştirmişlerdir. Bu bağlamda olumsuz çağrışım uyandıran bu metaforların, öğretmenin istediği davranışı direktmesine ve agresif tavır sergilemesine gönderme yapmakta dolayısıyla öğrencinin motivasyonunu ve öğrenme isteği gibi öğrenen açısından önemli süreçleri göz ardı ettiği konusunda ipuçları vermektedir. Nitekim öğretmenin derse yeterince hazırlanmaması, öğretme becerisinin olmaması, adil olmaması, öğrencilere karşı saldırgan tutumlar sergilemesi, dinleme becerisini gösterememesi, öğrenci gereksinmelerine uygun tepki vermemesi, kişisel anlayış ve sempatiden yoksun olması öğrencilerde de olumsuz davranışlarda bulunmaya yol açmaktadır (Aksoy, 2000).

Araştırmada katılımcıların benzetmelerinde öğretmenleri büyük oranda “insan”; küçük oranda ise “kelebek, arı” gibi hayvan figürleri olarak çizdikleri görülmüştür. Katılımcı çizimlerinde öğretmenler genel olarak olumlu çağrışım yapabilecek figürlerle temsil edilmiştir. Olumsuz kavramlarla açıklama yapan katılımcılar ise çizimlerinde öğretmeni cinsiyet olarak erkek olarak resmederken, “anne-baba, aile, melek, arkadaş, dost” gibi olumlu çağrışım uyandıran metaforlar çalışmada cinsiyet olarak kadın figürüyle temsil edilmiştir. Bu bağlamda araştırmada üretilen metaforlardan hareketle olumsuz davranışları sergileyen öğretmen cinsiyetinin erkek olduğu düşünülmekte ve cinsiyet arasındaki farklılaşmanın toplumdaki yaygın stereotiplerle örtüştüğünü göstermektedir. Nitekim Ersoy’da (2009) çalışmasında toplum içinde genel olarak erkeklerin ağlamadığı ve duygularında da sert yapıları olduklarını ifade ederken, kadınların kolay sinirlenmediğinin altını çizmiştir.

Çalışmada ulaşılan sonuçlara bağlı olarak bu ve benzeri araştırmalarda öne çıkan ya da olumsuz olarak geliştirilen metaforlar sosyolojik açıdan incelenerek, öğretmen kavramının öğrencilerin üzerinde olumsuz bir izlenim bırakmasının sebepleri araştırılabilir. Yine Türkiye’de metaforlar aracılığıyla öğretmen algısını belirlemeye yönelik araştırmaların karşılaştırmalar yapılmasına olanak sağlaması için farklı öğretim kademelerinde yapılması önerilebilir.

Kaynakça

- Aksoy, N. (2000). Sınıf içi disiplin sorunlarını azaltmada izlenebilecek temel yaklaşımlar. *Eğitim Araştırmaları*, 2, 5-9.
- Akşehirli, S. (2007). Çağdaş Metafor Teorisi. Ege Edebiyat.
- Alger, L., C. (2009). Secondary teachers' conceptual metaphors of teaching and learning: Changes over the career span. *Teaching and Teacher Education*, 25, 743-751.

- Asaman, E. (2013). *Özel eğitim kurumlarındaki öğretmen ve öğrencilerin birbirlerine yönelik metaforik algıları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Mersin: Mersin Üniversitesi.
- Aslan, M., & Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi, *Milli Eğitim Dergisi*, 171, 100-108.
- Aslan, S. (2013). Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin “öğretmen” kavramı ile ilgili algılarının metaforik incelenmesi. *Turkish Studies*, 8(6), 43-59.
- Aydın, G. S., & Pehlivan, A. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının “öğretmen” ve “öğrenci” kavramlarına ilişkin kullandıkları metaforlar. *Turkish Studies*, 5(3), 818-842.
- Aykaç, N., & Çelik, Ö. (2014). Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının eğitim programına ilişkin metaforik algılarının karşılaştırılması. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 328-340.
- Ben-Peretz, M., Mendelson, N., & Kron, F. W. (2003). How teachers in different educational context view their roles. *Teaching and Teacher Education*, 19, 277-290.
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Cerit, Y. (2008) Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 269-283.
- Çetin, Ş. (2001). İdeal öğretmen üzerine bir araştırma. *Milli Eğitim Dergisi*, S.149. http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/149/cetin.htm, 03. 03. 2016’da erişim sağlandı.
- Ekiz, D., & Koçyiğit, Z. (2013). Sınıf öğretmenlerinin “öğretmen” kavramına ilişkin metaforlarının tespit edilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2), 439-458.
- Eren, A., & Tekinarslan, E. (2013). Prospective Teachers’ Metaphors: Teacher, Teaching, Learning, Instructional Material and Evaluation Concepts. *International J. Soc. Sci. & Education*, 3(2), 435-445.
- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet kültürü içerisinde kadın ve erkek kimliği (malatya örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 209-230.
- Girmen, P. (2007) İlköğretim öğrencilerinin konuşma ve yazma sürecinde metaforlardan yararlanma durumları.(Yayınlanmamış doktora tezi) Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Güven, B., & Güven, S. (2009). İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde metafor oluşturma becerilerine ilişkin nicel bir inceleme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 503-512.
- Kalyoncu, R. (2012). Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının “öğretmenlik” kavramına ilişkin metaforları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 471-484.
- Matinez, M., Sauleda, N., & Huber, G. (2001). Metaphors as blueprints of thinking about teaching and learning. *Teaching and Teacher Education*, 17, 965-977.
- Merriam, S.B. (2013). Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber. Ankara, Nobel yayınları.
- MEB. (2005). İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6-7. sınıflar öğretim programı. Ankara: MEB Yayınları.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Ocak, G., & Gündüz, M. (2006). Eğitim fakültesini yeni kazanan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine giriş dersini almadan önce ve aldıktan sonra öğretmenlik mesleği hakkındaki metaforlarının karşılaştırılması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 293-310.
- Oğuz, A. (2009). Öğretmen adaylarına göre orta öğretim öğretmenlerini temsil eden metaforlar. *Milli Eğitim Dergisi*, 182, 36-56.
- Petrie, H. G., & Oshlag, R. S. (1993). Metaphor and learning. Ortony, A. (Ed.), *Metaphor and Thought*.(pp. 579-609). Cambridge: Cambridge University Press.
- Saban A., Koçbeker B., & Saban A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(2), 461-522.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, <http://www.tebd.gazi.edu.tr/index.php/tebd/article/viewFile/203/189>, 14. 04. 2016’da erişim sağlandı.

- Semerci, Ç. (2007). Program geliştirme kavramına ilişkin metaforlarla yeni ilköğretim programlarına farklı bir bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(1), 139-154.
- Sezgin, F., Koşar, D., Koşar, S., & Er, E. (2017). Öğretmenlerin öğrenciye yönelik metaforlarının belirlenmesine ilişkin nitel bir araştırma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(3), 600-611.
- Yalçın-Wells, Ş. (2015). Görsele sanatlar öğretmeni adaylarının öğretmen ve sanatçı algısına ilişkin metafor analizi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 160-175.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, F., Göçen, S., & Yılmaz, F. (2013). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algıları: Bir metaforik çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 151-164.
- Yob, I., M. (2003). Thinking Constructively With Metaphors. *Studies in Philosophy and Education*, 22, 127-138.

Summary

Analogies, meta-logic and metaphors can be used to connect the mind-building tools used in thought processes together. Metaphors have many functions. The metaphors used by individuals may have many clues about the individual's personality. Metaphors can enhance thinking skills of the individual. It can be used in the learning process where students can also be taught to reflect what they think, research, to improve problem solving skills as well as their knowledge and skills they possess and to reinvent their beliefs. It is suggested by many researches that metaphores are useful to keep information for a longer period of time, make it easier to remember, and increase motivation in the learning process (Aslan and Bayrakci 2006). The way teacher do in the teaching environment in the classroom, the selection of activities (Cerit, 2008; Aslan, 2013; Yalçın-Wells, 2015), selection of course materials and teaching methods and the way the teacher conveyed the information content that he / she possesses to the students as well as his personality affects implicit learning of students. This research, aiming at revealing the perceptions of students about the concept of "teacher" through metaphors, will provide information on how the teaching profession is perceived by students to current teachers and teacher trainers. The answers to the following questions were sought in order to reveal the metaphors that secondary school students have about the concept of "teacher"; (i) What are the students' metaphors about the concept of "teacher"? (ii) In which conceptual categories can these metaphors be grouped in terms of their common characteristics? (iii) Do these conceptual categories differ in the grade levels of students (grades 5, 6, 7 and (iv) What are the highlighted characteristics (positive-negative) of the teacher in the metaphors of the students regarding the 'teacher' concept?

Methodology

This research was designed as a descriptive research aiming to determine the perceptions of the students about the concept of teachers with metaphors. The case study design is used in this qualitative research designs. Participants of the study are 5th, 6th, 7th and 8th grade students who are studying in a secondary school in the province of Samsun in the fall semester of 2015-2016 academic year. Qualitative research data collection and analysis methods were used in the research. In order to reveal the metaphors that participants have about the concept of 'teacher', each of them is asked to fill written semi-structured forms as "teacher as/like..... because". The obtained qualitative data were analyzed by content analysis method.

Findings

The opinions of 91 middle school students consisting from 5th, 6th, 7th and 8th grade students participating in the study on the concept of teacher were examined. This research was conducted in order to reveal the metaphors of middle school students about the concept of "teacher". At the end of the research, it was determined that secondary school students produced a total of 38 valid metaphors regarding the concept of teacher. The reason why the metaphores produced were so diverse might be that the students' perspectives were different from each others. The most repeated metaphors in the research were the "angel" and "mother-father" metaphors. This imply that participants imagine the roles of their teachers as important as their parents. The metaphors developed by the participants were grouped under 6 conceptual categories in terms of their common characteristics. These are; "Teacher as

a source of information", "teacher as a source of fear and distraction", "teacher who protects and loves as a parent", "teacher as a source of life", "teacher as formative and developer". Participants developed most of the metaphors (12 metaphors) in the category of "teacher as a source of information" and developed less number of metaphors in the category of "teachers as guide and instructor" (3 metaphors). When the distribution of the developed conceptual categories according to the grade level is examined, 52% of the 5th class defined the teacher as "information source". In addition, participants in 5th class became the only class that did not produce any metaphors in the category of "teacher as a source of fear and distraction" where negative associative metaphors were involved. Just like participants in the 5th class, the 6th and 7th grade developed most of the metaphors (12 metaphors) in the category of "teacher as a source of information". 8th grade participant developed the most metaphors in the category of "teacher as information source" and "teacher as a source of life" category.

Discussion

The number of metaphors that have been developed within the scope of the research and which has been repeated in minimum level is 22 (friend, information store, robot, bear, bee, information box, light, butterfly, magician, angry pan, bull, water, scarecrow, sculptor, commander, torch, fire, spoon, earth, rope). From this point of view, the concept of teacher cannot be collected under a single metaphor, so it is necessary to have alternative metaphors. In the category of "teacher as a source of fear and distraction", the students identify with the teacher as monster, devil, bull, angry pan, bear, robot, and scarecrow metaphor. In this context, the negative associations imply that these metaphors refer to negative behaviors such as aggressiveness, stiffness which are related with important processes such as learners' desire to learn or motivation. In this research the metaphors of participants mostly depict, their teachers as "human" and small figures of animals such as "butterfly, bee" in small proportion. In the participant drawings, the teachers were generally represented with figures that could make positive associations. Participants use male figure when they show the negative concepts and use female figures when they make positive associations such as "parents, family, angel, friend". In this context, it can be inferred from the metaphors produced in the research that teachers who exhibit negative behaviors is thought to be male figures and shows that the differences between the genders overlap with the common stereotypes in the society. Depending on the results, metaphors which are prominent or negatively developed in these and similar researches can be investigated from the sociological point of view and the reasons why the concept of teacher leaves a negative impression on the students can be searched in this research. Moreover, it can be suggested to make it in different education levels in order to allow the comparison of researches to determine teacher perception through metaphors in Turkey.